

รูปแบบบทการแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วังหน้า SCRIPT DESIGN FOR LIGHT & SOUND, MULTI - MEDIA PERFORMANCE IN WANGNA PALACE

อัมไพวรรณ เดชะชาติ¹ อีรภัทร์ ทองนิม²
Umpaiwan Dechachart¹ Theeraphut Tongnim²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วังหน้า มีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบบทการแสดง ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยแบบเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้เครื่องมือในการวิจัยประกอบไปด้วย การรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ สื่อสารสนเทศ การสังเกตการณ์ การสนทนา เกณฑ์การสร้างมาตรฐานในการยกย่องบุคคลต้นแบบทางด้านนาฏศิลป์และประสบการณ์ของผู้วิจัย โดยผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความทรงจำที่เกิดขึ้น ณ วังหน้า เฉพาะบริเวณพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาสหรือวิทยาลัยนาฏศิลป์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลดังกล่าวจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและเอกสารต่าง ๆ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อค้นหารูปแบบบทการแสดง ผลการวิจัยพบว่าสามารถแบ่งรูปแบบการออกแบบบทการแสดงได้ทั้งหมด 5 องค์ ได้แก่ องค์ 1 เล่าย้อนบรรพตสถาน กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ทั้ง 6 พระองค์ องค์ 2 อลังการงานช่างศิลป์ กล่าวถึงความงามในมิติต่าง ๆ ของพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส องค์ 3 ลีละบันเทิงศึกษา กล่าวถึงตึกและอาคารเรียนของวิทยาลัยนาฏศิลป์ องค์ 4 เรื่องพัฒนานาฏกรรม กล่าวถึงพระราชนิพนธ์ของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล และองค์ 5 วิจิตรล้ำวังบวร กล่าวถึงความงามของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลและสดุดีกรมพระราชวังบวรสถานมงคลทั้ง 6 พระองค์ ทั้งนี้ผลที่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทุกประการ

คำสำคัญ: การออกแบบบทการแสดง, การแสดงแสง เสียง สื่อผสม, ในวัง ณ วังหน้า

¹ นักศึกษาระดับดุษฎีบัณฑิต หลักสูตรปริญญาศิลปดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ umpaiwan.d@hotmail.com

¹ Doctoral student in Doctor of Fine Arts, Dance Program, Bunditpatanasilpa Institute, umpaiwan.d@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักวิทยานิพนธ์ Thee_Tong@hotmail.com

² Assistant Professor Dr., Bunditpatanasilpa Institute / Principal Thesis Advisor, Thee_Tong@hotmail.com

Receive 31/01/66, Revise 08/05/67, Accept 01/07/67

Abstract

This article is part of a thesis on "Script Design for Light and Sound, Multi-Media Performance in Wangna Palace," with the objective of determining the pattern of the performance. The researcher has applied qualitative research methods and creative research methods. The research instrument consisted of documentary data collection, interviews, information media, observations, seminars, standard building criteria for recognizing role models in dance, and the researcher's experience. The researcher focused on the memory that occurred at Wang Na palace, only in the area of the Ubosot Bowon Sathan Sutthawat or the College of Dramatic Arts. The researcher has studied and searched for such information through interviews with relevant people and various documents. Then the researcher analyzed the data to determine the pattern of the performance. The results of the research showed that the poetry design patterns can be divided into 5 acts as follows: Act 1: Lao Yon Bowon Sathan which is about the 6 Viceroys of the Bowon Sathan Mongkol Palace, Act 2: Alangkan Ngan Chang Silp which mentions about different dimension of beauty of the Ubosot Bowon Sathan Sutthawat, Act 3: Lue Labin Thin Sukka which mentions about Buildings and academic buildings of the College of Dramatic Arts, Act 4: Pattana Nattakam which mentions about Royal writings of the Viceroys of the Bowon Sathan Mongkhon Palace and Act 5: Wichitlum Wang Bowon which mentions about the beauty of the Viceroys of the Bowon Sathan Mongkhon and the praise of all 6 Viceroys of the Bowon Sathan Mongkhon Palace. The results obtained from this study is as per the objectives that have been sent in all respect.

Keywords: Script Design, Light & Sound Multi - Media Performance, Wang Na Palace

บทนำ

พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส หรือโบสถ์วัดพระแก้ววังหน้า เป็นวัดที่สร้างอยู่ในเขตพระราชวังบวรสถานมงคล สำหรับพื้นที่บริเวณนี้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่มาหลายครั้ง ในสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาทนั้น พระองค์โปรดให้สร้างพระตำหนักภายในอุทยานตรงพื้นที่บริเวณนี้ ต่อมาโปรดพระราชทานอุทิศแก่นักขนิณางามัน มารดานักงอศ็องและนักงอศ็องเกา พระสนมเอกและเรียกกันภายในว่า “วัดหลวงซี” ครั้นในสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาเสนานุรักษ์ วัดหลวงซีแห่งนี้ทรุดโทรมเป็นอันมาก จึงโปรดให้รื้อวัดและปรับเป็นอุทยานสำหรับเลี้ยงกระต่าย ครั้นถึงสมัยสมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาศักดิพลเสพ เมื่อพระองค์โปรดให้มีการซ่อมแซมบูรณะพระราชวังบวรสถานมงคลครั้งใหญ่ จึงได้ทรงอุทิศสวนกระต่ายแห่งนี้และสร้างวัดขึ้นใหม่ พระราชทานนามว่า “วัดบรรพตสถานสุทธาวาส” เพื่อเป็นพุทธบูชา แต่ยังไม่ทันสร้างพระประธานแล้วเสร็จ พระองค์เสด็จทิวงคตเสียก่อน พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงสร้างวัดแห่งนี้ต่อจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงยกเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานมงคลแล้ว วัดแห่งนี้จึงขาดการดูแลรักษาและได้ถูกเปลี่ยนเป็นพระเมรุพิมานในพุทธศักราช 2443 เพื่อถวายพระเพลิงพระศพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร และเจ้านายองค์อื่น ๆ อีกหลายพระองค์และเมื่อพุทธศักราช 2477 หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว รัฐบาลได้มอบพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็นสถานศึกษาสำหรับศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาศิลปะโดยให้ขึ้นอยู่กับการศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ โดยเมื่อแรกนั้น ใช้ชื่อสถานศึกษาแห่งนี้ว่า “โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์” และได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนนาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ตามลำดับ ซึ่งยังคงเปิดทำการเรียนการสอนมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับผู้ที่ริเริ่มวางรากฐานและก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้คือ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ ดังที่ในหนังสือปวัตยานุกรม ได้กล่าวถึงแนวคิดในการก่อตั้งโรงเรียนและพื้นที่ที่ใช้ทำการเรียนการสอนเมื่อแรกตั้งซึ่งตั้งอยู่ในเขตพระราชวังบวรสถานมงคล ความว่า

28 เมษายน หลวงวิจิตรวาทการ (กิมเหลียง วัฒนปฤดา ภายหลังเปลี่ยนชื่อและนามสกุลเป็น วิจิตร วิจิตรวาทการ) อธิบดีกรมศิลปากรคนแรก เป็นผู้ริเริ่มวางรากฐานโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ จัดการศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาศิลปะด้านนาฏศิลป์ดนตรีไทย โดยได้แนวคิดจากโรงเรียนสองแห่งคือ โรงเรียนพรานหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 กับโรงเรียนสอนนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ Ecole de Musique et de Danse ของประเทศฝรั่งเศส โดยอำมาตย์เอก พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชื่น จารุพัสดุ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ ในขณะนั้น มีคำสั่งให้ตั้งโรงเรียนขึ้น โรงเรียนใช้หมู่อาคารในพระราชวังบวรสถานมงคลเป็นสถานที่เรียนชั่วคราว เช่น พระที่นั่งอิศเรศราชานุสรณ์ พระที่นั่งบวรบริวัติ พระที่นั่งสาโรชรัตนประพาศ เป็นต้น และเริ่มเปิดรับสมัครนักเรียนทั้งชายหญิงเข้าเรียน มีทั้งนักเรียนประจำและไปกลับ (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2558)

วิทยาลัยนาฏศิลป์แห่งนี้ กล่าวได้ว่าเป็นสถานศึกษาแห่งแรกของประเทศไทยที่เปิดการเรียนการสอนด้านศิลปะและสามารถผลิตศิลปินที่มีคุณสมบัติและมีประสบการณ์ทั้งในด้านนาฏศิลป์ไทย นาฏศิลป์ตะวันตก ดุริยางคศิลป์ไทยและดุริยางคศิลป์ตะวันตก ที่มากด้วยฝีมือให้กับประเทศไทยไว้มากมาย ด้วยระยะเวลาที่ผ่านมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน สถานที่แห่งนี้จึงอุดมไปด้วยเรื่องเล่า

เรื่องราวและความทรงจำต่าง ๆ ที่ดี จากรุ่นสู่รุ่นอย่างมากมายของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากสถานที่แห่งนี้ ซึ่งควรค่าแก่การนำมาบันทึกเป็นข้อมูลในรูปแบบลายลักษณ์อักษรเพื่อเก็บความทรงจำเหล่านั้นไว้มิให้สูญหาย โดยมีการเก็บบันทึกข้อมูลและรวบรวมข้อมูลเหล่านั้นจากผู้ที่ยังสามารถให้ข้อมูลได้และมีความผูกพันกับสถานที่แห่งนี้ ซึ่งข้อมูลที่ได้มานั้นควรค่าอย่างยิ่งที่จะนำมาต่อยอดเพื่อการศึกษาและสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานทางด้านการแสดงต่อไป

ในฐานะที่ผู้วิจัยสำเร็จการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้ รวมถึงมีประสบการณ์และอยู่ในวงการที่เกี่ยวข้องกับศิลปะการแสดง จึงสามารถกล่าวได้ว่ายังไม่พบผลงานสร้างสรรค์ทางด้านการแสดงในประเทศชิ้นใดที่มีความเกี่ยวข้องกับการประเพณีของการแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวงหน้า อีกทั้งการสร้างงานด้านการแสดงในประเทศไทยนั้น ยังขาดการอธิบายถึงกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานอย่างมีหลักการการนำเสนอผลงานการสร้างสรรคทางด้านการแสดงในระดับดุฎิบัณฑิตนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการอธิบายถึงขั้นตอน กระบวนการสร้างสรรคงานได้อย่างงานวิชาการที่เป็นเหตุเป็นผล อันจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและสื่อถึงความก้าวหน้าทางวิชาการโดยมีการนำเสนอประเด็นใหม่ของงานวิจัยที่เป็นประโยชน์ในการต่อยอดองค์ความรู้ทางด้านการแสดงต่อไป

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวกับการแสดงแสง เสียง สื่อผสมในวงหน้า ตามความทรงจำหรือข้อคิดเห็นของผู้ที่เคยศึกษาในสถานที่แห่งนี้ ตลอดจนนักวิชาการศิลปินและผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับความทรงจำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ณ บริเวณพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส ทั้งนี้เพื่อเป็นต้นแบบของงานสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดงที่ได้้นำประเด็นเรื่องในวัง ณ วงหน้า มานำเสนอ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยฉบับนี้จะสามารถนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่ดีเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ณ สถานที่แห่งนี้ อันเป็นสถานศึกษาทางด้านนาฏดุริยางคที่สำคัญของประเทศ ที่สามารถผลิตศิลปิน บุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพไว้อย่างมากมาย อีกทั้งเป็นแนวทางในการศึกษาการสร้างสรรคผลงานทางด้านการแสดง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการต่อไปได้ในอนาคต วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ถือได้ว่าเป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ให้กับวงการวิชาการทางด้านการแสดง ซึ่งงานวิจัยที่ดีย่อมจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้กับสังคมอย่างแน่นอน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหารูปแบบบทการแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วงหน้า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลงานแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วงหน้า สำหรับผู้ที่มีความสนใจในการเข้าชมให้เกิดความบันเทิงและสร้างปัญญาในรูปแบบนาฏศิลป์สร้างสรรค์เชิงอนุรักษ์
2. ได้รูปแบบองค์ประกอบการสร้างสรรค์ผลงานแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วงหน้า

ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาประวัติความเป็นมาและความทรงจำที่เกิดขึ้น ณ วังหน้า เฉพาะบริเวณ พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาสหรือวิทยาลัยนาฏศิลป์จากศิลปินแห่งชาติและผู้เชี่ยวชาญทางด้าน นาฏศิลป์ไทยที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยนาฏศิลป์ รวมถึงกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ศิลปะและเครื่องแต่งกาย และศึกษาผลงานสร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยในช่วงพุทธศักราช 2500-2565 เท่านั้น

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร

การรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสารนั้น ผู้วิจัยค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความ หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย ดังนี้

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดงแสง เสียง สื่อผสม

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับนาฏศิลป์สร้างสรรค์แนวอนุรักษ์ นาฏศิลป์สร้างสรรค์

1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากหนังสือ นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งที่มาดังกล่าว ไปเป็น แนวทางในการเรียบเรียงข้อมูล วิเคราะห์และอภิปรายผลเพื่อจัดทำเป็นบทความแสดงต่อไป

2. การรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับ พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยในประเด็นการสร้างงานที่เกี่ยวกับ พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รูปแบบสัมภาษณ์ แบบไม่เป็นทางการ การตั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิด

3. การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสาร ตำรา หนังสือ และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจารณ์ นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวศิลปินและกลุ่มบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และได้ศึกษาผลงานสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัย เพื่อหาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างงานแสดง แสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วังหน้า และแนวทางการ ออกแบบสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง และเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัย

4. การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ตำรา หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ศิลปิน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจารณ์ นักวิชาการ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องที่สามารถให้ข้อมูลได้ การศึกษาผลงานสร้างสรรค์ ทางด้านนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย มาใช้เป็นเครื่องมือในการทดลองการสร้างสรรค์ผลงาน ของผู้วิจัยต่อไปในบทที่ 4 ผลการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบการสร้างสรรค์การแสดง แสง

สื่อผสม ในวัง ฦ วังหน้า โดยผู้วิจัยจะได้มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการพัฒนาปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง ตลอดจนมีการตรวจสอบคุณภาพการสร้างสรรค์ผลงานการแสดง โดยศิลปินและผู้เชี่ยวชาญเพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาผลงานและหารูปแบบการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงต่อไป

5. การนำเสนอข้อมูล

จัดแสดงผลงานสร้างสรรค์การแสดง แสง สื่อผสม ในวัง ฦ วังหน้า เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์สู่สาธารณชน ทั้งสิ้น 5 องค์ ดังนี้ องค์ 1 เล่าย้อนบรรณสถาน องค์ 2 อลังการงานช่างศิลป์ องค์ 3 ลือระบิลถิ่นศึกษา องค์ 4 เรื่องพัฒนานาฏกรรม และองค์ 5 วิจิตรล้ำวังบรร

ผลการศึกษา

การออกแบบบทการแสดง ถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างสรรค์งานด้านการแสดงทุกรูปแบบ ทั้งนี้เพราะบทของการแสดงนั้นจะเป็นตัวกำหนดทิศทางการแสดงให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบงานสร้างสรรค์ ทำให้งานสร้างสรรค์การแสดงเกิดความชัดเจน ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความสำคัญของการออกแบบบทการแสดงจากความเห็นของนักวิชาการและศิลปินทางด้านการแสดง ดังที่ ลักษณะ แสงแดง ได้อธิบายถึงแก่นของเรื่องที่ผู้ออกแบบการแสดงจะนำเสนอ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเด็นหลักในการออกแบบบทการแสดง ไว้ว่า

การออกแบบบทการแสดง คือ การออกแบบแก่นของเรื่องที่ผู้ออกแบบผลงานต้องการนำเสนอ ซึ่งถือได้ว่าเป็นประเด็นหลักที่เราต้องการสื่อสารผ่านงานการแสดง เมื่อได้แก่นของเรื่องแล้วจะส่งผลให้สามารถแตกรายละเอียดเนื้อหาจากแก่นของเรื่องได้โดยไม่หลุดจากประเด็น การออกแบบบทการแสดงจึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการสร้างงานแสดงในทุก ๆ ประเภท (ลักษณะ แสงแดง, การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มกราคม 2566)

ในขณะที่ จริญญา พูลลาภ ได้แสดงความคิดเห็นว่าบทการแสดงนั้น จะทำให้ผู้สร้างสรรค์การแสดงไม่หลุดออกจากเนื้อหาหรือประเด็นสำคัญของเรื่องนั้น ๆ ดังนี้

การออกแบบบทการแสดง ผู้ออกแบบจำเป็นต้องมีแรงบันดาลใจในการออกแบบก่อนแรงบันดาลใจที่วุ่นวายนี้อาจมาได้จากหลายรูปแบบ อาทิ บทประพันธ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในวรรณกรรมวรรณคดี หรือการจินตนาการเรื่องราวที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนให้ออกมาเป็นบทการแสดงก็ได้ ซึ่งการออกแบบบทการแสดงนี้ ถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดของการสร้างสรรค์การแสดง เพราะจะทำให้ผู้สร้างสรรค์การแสดงไม่หลุดออกจากเนื้อหาหรือประเด็นสำคัญของเรื่องนั้น ๆ ที่ผู้ออกแบบการแสดงต้องการนำเสนอ (จริญญา พูลลาภ, การสื่อสารส่วนบุคคล, 27 มกราคม 2566)

ทั้งนี้ พรณพัชร เกษประยูร ได้อธิบายถึงบทการแสดง ซึ่งจะส่งผลถึงการลำดับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในการแสดงให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ไว้ว่า

การออกแบบบทการแสดง เป็นโครงสร้างสำคัญที่สุดของการสร้างสรรค์การแสดงที่ผู้ออกแบบควรคำนึงถึง เพราะการออกแบบบทการแสดงก่อนเริ่มทำการแสดงนั้น จะส่งผลให้ผู้สร้างสรรค์งานได้เห็นถึงภาพการแสดงรวมถึงลำดับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในการแสดงได้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยไม่หลุดออกจากประเด็นที่ต้องการนำเสนอ (พรณพัชร เกษประยูร, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มกราคม 2566)

จากทรรศนะดังที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทการแสดงนั้น ถือเป็นโครงสร้างสำคัญที่สุดของการแสดง เพราะจะทำให้ผู้สร้างสรรค์งานเห็นภาพการแสดงและลำดับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในการแสดงได้อย่างชัดเจนโดยไม่หลุดออกจากประเด็น จุดสำคัญของการออกแบบบทการแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วังหน้า ผู้วิจัยจะมีการจำลองภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละยุคสมัย ณ พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส ที่ได้มาจากการสัมภาษณ์และข้อมูลทางเอกสาร จากนั้นนำมาวางกรอบและขอบเขตของการแสดงให้ชัดเจน และนำประเด็นที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบทการแสดงในองค์ต่าง ๆ

สำหรับการออกแบบบทการแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วังหน้า ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการหาแรงบันดาลใจที่มาจากประเด็นเกี่ยวกับความทรงจำ ณ พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส ทั้งจากข้อมูลเอกสาร (หัตถิยาภูมิ) และจากข้อมูลการสัมภาษณ์ (ปฐมภูมิ) ตามความเห็นของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์และข้อมูลอันเกี่ยวข้องกับพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบข้อมูลแบบการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้องและเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัย แล้วนำผลที่ได้มาใช้เป็นโครงสร้างในการออกแบบบทการแสดง ซึ่งสามารถสรุปเนื้อหาที่รวบรวมได้ ดังนี้

พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส เป็นวัดสำหรับพระราชวังบรรพตสถานมงคล สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศกดิพลเสพและพระราชทานนามว่า “วัดบรรพตสถานสุทธาวาส” เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา โดยศิลปกรรมที่ปรากฏในพระอุโบสถแห่งนี้ เป็นศิลปกรรมแบบรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว กล่าวคือ เป็นศิลปะไทยผสมกับศิลปะจีน แต่ยังไม่ทันสร้างพระประธานแล้วเสร็จ พระองค์เสด็จทิวงคตเสียก่อน โดยก่อนเสด็จทิวงคตพระองค์ได้ฝากผ้าห่มพระประธานเพื่อถวายเป็นพุทธบูชาไว้ด้วย เมื่อถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงสร้างวัดแห่งนี้ต่อจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์และมีพระราชประสงค์จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์มาประดิษฐาน ณ วัดแห่งนี้ ด้วยเหตุนี้จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถจึงเป็นตำนานพระพุทธรูปองค์ ดังที่กรมศิลปากร ได้อธิบายถึงพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีพระราชดำริจะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ไปประดิษฐานที่พระอุโบสถวัดบรรพตสถานสุทธาวาสและวาดจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถไว้อย่างสอดคล้อง ความว่า

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริจะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ไปประดิษฐานที่พระอุโบสถวัดบรรพตสถานสุทธาวาส จึงโปรดให้พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ เจ้าฟ้าอิศราพงศ์ ทรงกำกับการสร้างพระอุโบสถวัดบรรพตสถานสุทธาวาส ทรงให้ก่อฐานชุกชีสำหรับตั้งบุษบกกลางพระอุโบสถและโปรดให้ช่างเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องตำนานพระพุทธรูปองค์บนผนังทั้งสี่ด้าน หลังบานประตูหน้าต่างเขียนภาพเทวรูปทำนองเดียวกับวัดสุทัศนเทพวราราม แต่การยังไม่แล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเสียก่อน พระราชดำริที่จะอัญเชิญพระพุทธรูปองค์ไปประดิษฐานที่พระอุโบสถวัดบรรพตสถานสุทธาวาสก็ล้มเลิกไป มิได้อัญเชิญมาประดิษฐานดังพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บูรณปฏิสังขรณ์เพิ่มเติมจนสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ วัดบรรพตสถานสุทธาวาสนี้ เป็นวัดในพระราชวังจึงไม่มีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษา (กรมศิลปากร, 2556)

ต่อมาหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว รัฐบาลได้มอบพื้นที่บริเวณนี้ให้เป็นสถานศึกษาสำหรับศึกษาทั้งวิชาสามัญและวิชาศิลปะ โดยให้ขึ้นอยู่กับกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ โดยเมื่อแรกนั้นใช้ชื่อสถานศึกษาแห่งนี้ว่า “โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์” และได้กลายเป็นโรงเรียนนาฏศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในเวลาต่อมา สำหรับการเปลี่ยนแปลงสถานที่จากพระอุโบสถวัดบวรสถานสุทธาวาสมาเป็นโรงเรียนนั้น สิริชัยชาญ พักจำรูญ ศิลปินแห่งชาติ ได้อธิบายถึงการเข้ามาใช้พื้นที่และดูแลพื้นที่ ดังกล่าวโดยโรงเรียนนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ดังนี้

กระบวนการจัดการศึกษาในช่วงที่สอง พบว่าได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตร โดยจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับนาฏศิลป์ขั้นต้น (มัธยมปีที่ 1) ถึงระดับนาฏศิลป์ขั้นสูง (เทียบเท่า ปวช.) ขยายอาคารสถานที่ไปยังบริเวณโดยรอบของวัดบวรสถานสุทธาวาส (โบสถ์พระแก้ววังหน้า) การบริหารงานต่าง ๆ ในช่วงนี้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของอธิบดีกรมศิลปากร โดยมีหัวหน้ากองการสังคีต และอาจารย์ใหญ่โรงเรียนนาฏศิลป์เป็นผู้ประสานงาน (สิริชัยชาญ พักจำรูญ, 2539)

ซึ่งในยุคแรกของการปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่นั้น ยังคงมีเจ้านายในบรรราชวงศ์บางพระองค์ประทับอยู่ที่พระอุโบสถด้วย ดังที่ ส่องชาติ ชื่นศิริ ศิลปินแห่งชาติ นักเรียนรุ่น 1 ของโรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในนิตยสารพลอยแถมเพชรถึงพระอุโบสถวัดบวรสถานสุทธาวาสว่าเคยใช้เป็นที่ประทับของพระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉิดโฉม ความว่า

ตอนซ้อมพระนเรศวร พระองค์เจ้าเฉิดโฉม (พระเจ้าราชวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉิดโฉม) พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านก็ทอดพระเนตรตอนฉันท่อม ท่านเรียกเข้าไปหา “ไหนลองกระทบจังหวะซิ” ...แล้วท่านก็สอนการกระทบจังหวะ ต้องลงจังหวะให้ดังสวบ สวบ นะ ท่านสอนเอาไว้...พอสอนเสร็จเราก็ต้องกราบที่เท้า ไม่ได้เลยนะ สมัยก่อนเจ้านายครูบาอาจารย์เราต้องกราบที่เท้า...ท่านก็ทำกุหลาบจากผ้าแก้ว แข็งสวยเลย ทำอุบะอบหอมมาให้สองชุด...ท่านเป็นเจ้านายองค์สุดท้ายของวังหน้าที่ประทับอยู่วังหน้านะ ที่แรกท่านประทับอยู่โบสถ์วังหน้า ตอนหลังก็ประทับที่เก๋งเล็กแล้วก็เก๋งสูง (ส่องชาติ ชื่นศิริ, 2561)

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าพระอุโบสถในช่วงแรกหลังจากตั้งเป็นสถานศึกษานั้น มิได้อยู่ในบริบทของการถูกนำมาใช้งาน เป็นแต่เพียงสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนให้ความเคารพ ดังที่ ประเมษฐ์ บุญยะชัย ได้อธิบายไว้ถึงความรู้สึกและเคารพต่อพระอุโบสถวัดบวรสถานสุทธาวาสและพระประธานในพระอุโบสถ ไว้ในหนังสือ 60 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์ 17 พฤษภาคม 2537 ความว่า

วัดบวรสถานสุทธาวาส เป็นปูชนียสถานที่สำคัญยิ่ง ที่ตั้งอยู่กลางวิทยาลัยนาฏศิลป์ ในปัจจุบันชาวนาฏศิลป์ทุกคนเรารักและเคารพสถานที่แห่งนี้ เมื่อก้าวเข้าสู่วิทยาลัยฯ ก็จะมีพนมมือขึ้นคารวะ เมื่อเกิดความซนซอซมใจสิ่งใด ก็เข้าไปกราบพระประธานในพระอุโบสถ พุทธาณูปภาพก็บังดาลให้ผู้นั้นมีสติ ที่จะแก้ไขอุปสรรคให้ผ่านพ้นไปด้วยดี (ประเมษฐ์ บุญยะชัย, 2537)

วัดพระแก้ววังหน้า หรือวัดบวรสถานสุทธาวาส เป็นสถานที่ที่ชาวนาฏศิลป์ทุกคนให้ความเคารพ เนื่องจากปูชนียสถานนี้ ตั้งอยู่ท่ามกลางอาณาบริเวณวิทยาลัยนาฏศิลป์ (ประเมษฐ์ บุญยะชัย, 2537)

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเริ่มให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมบนโบสถ์ อาทิ การทำความสะอาด การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ได้แก่ สวดมนต์ นั่งสมาธิและเวียนเทียน แต่กระนั้นพื้นที่ของพระอุโบสถยังคงถูกสงวนพื้นที่ให้ทำกิจกรรมแต่เพียงเท่านั้นอยู่ ต่อมาในภายหลัง

การใช้พื้นที่ในพระอุโบสถจึงเริ่มมีมากขึ้น ทั้งใช้เป็นสถานที่เล่น สถานที่ออกกำลังกาย สถานที่พักผ่อน หย่อนใจ สถานที่อ่านหนังสือ สถานที่เรียนวิชาทักษะของนักเรียนสาขาโซน-ละคร นักเรียนสาขาดูริยางค์ไทย (เป็) นักเรียนสาขาศิลปะ ฯลฯ

จากระยะเวลาที่ผ่านมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน สถานที่แห่งนี้จึงอุดมไปด้วยเรื่องราวเล่า เรื่องราวและความทรงจำที่ดีจากฐานฐานอย่างมากมาย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่มีความแตกต่าง และข้อมูลที่มีความหลากหลายประเด็นตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้นนี้ มาใช้ในการออกแบบบท การแสดง ด้วยการนำข้อมูลทั้งหมดมาแบ่งออกเป็นหมวดหมู่โดยนำข้อมูลที่ใกล้เคียงกันมาจัดไว้ใน กลุ่มเดียวกัน จากนั้นจึงแบ่งเป็นกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาสและวิทยาลัย นาฏศิลป์ทั้งหมด 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) “เล่าย้อนบรรพตสถาน” กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของพระอุโบสถ บรรพตสถานสุทธาวาส 2) “อสังการงานช่างศิลป์” กล่าวถึง ความงามของสถาปัตยกรรมและงานช่าง ศิลป์ในพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส 3) “ลีละบิลถิ่นศึกษา” กล่าวถึงการก่อตั้งสถานศึกษาใน บริเวณพื้นที่พระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส 4) “เรื่องพัฒนานาฏกรรม” กล่าวถึงวรรณกรรม การแสดงที่ปรากฏในพระราชวังบรรพตสถานมงคล และ 5) “วิจิตรล้ำวังบรรพต” กล่าวถึงความงดงามของ พระราชวังบรรพตสถานมงคล สำหรับรูปแบบการออกแบบบทการแสดงผลงานการแสดงแสง เสียง สื่อผสม “ในวัง ณ วังหน้า” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นให้บทการแสดงเป็นไปในรูปแบบของการเล่า เรื่องตามลำดับเหตุการณ์ ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบบทการแสดงโดยใช้แนวคิดการออกแบบบทการแสดง แบบลักษณะของการปะติด (Collage) กล่าวคือ การแสดงในแต่ละองค์นั้นไม่จำเป็นต้องเรียงร้อย เนื้อหาตามลำดับเหตุการณ์สามารถสลับองค์แต่ละองค์ได้ ดังที่ อำมรงค์ บุญราช ได้อธิบายถึงแนวคิด การออกแบบบทการแสดงแบบปะติด (Collage) ไว้ว่า

บทการแสดงมีความสำคัญเท่ากันหมดทุกองค์ ฉะนั้นไม่ว่าจะนำบทการแสดงผลงาน สร้างสรรค์ขึ้นนี้ไปทำการแสดงในสถานที่ใดหรือเมื่อใดก็ตาม จึงสามารถสลับปรับเปลี่ยนลำดับ ก่อนหลังขององค์การแสดงได้ตามความเหมาะสม ซึ่งการออกแบบบทการแสดงในลักษณะของ การปะติด (Collage) นี้ จะส่งผลให้ทุกครั้งที่นำการแสดงชุดนี้ออกแสดงเกิดความสดใหม่อยู่เสมอ (อำมรงค์ บุญราช, 2563)

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงออกแบบบทการแสดงทั้ง 5 องค์ ให้มีความสำคัญเท่ากันหมด โดยมีรายละเอียดของบทการแสดงในแต่ละองค์ ดังนี้

องค์ 1 เล่าย้อนบรรพตสถาน ออกแบบบทการแสดงที่นำเสนอถึงพระราชวังบรรพตสถานมงคล พระราชวัง สถานที่ประทับของกรมพระราชวังบรรพตสถานมงคล ซึ่งมีความสำคัญรองลงมาจาก พระมหากษัตริย์ โดยกรมพระราชวังบรรพตสถานมงคลในสมัยรัตนโกสินทร์นั้น มีทั้งหมด 6 พระองค์ ดังนี้

1) สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท สมเด็จพระอนุชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระพุทธ ยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นพระมหาอุปราชเมื่อพุทธศักราช 2325-2346

2) สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิศรสุนทร (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงดำรงพระราชอิสริยยศ เป็นพระมหาอุปราช เมื่อพุทธศักราช 2349-2352 แต่มิได้เฉลิมพระราชมณเฑียรในพระราชวังบรรพตสถานมงคล

3) สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาเสนาณรงค์ สมเด็จพระอนุชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นพระมหาอุปราช เมื่อพุทธศักราช 2352-2360

4) สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาศัศดิพลเสพ พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระปิตุลาธิราชในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นพระมหาอุปราช เมื่อพุทธศักราช 2367-2375

5) พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระอนุชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระสยามเทวมหามกุฏวิทยมหาราช ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเทียบเท่าพระเจ้าแผ่นดินเมื่อพุทธศักราช 2394-2408

6) กรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ พระโอรสพระองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นพระมหาอุปราช เมื่อพุทธศักราช 2411-2428

กรมพระราชวังบวรสถานมงคลในทูลกระหม่อมหลวงพระปรีชาสามารถ และทรงมีพระอัจฉริยภาพในวิชาการหลากหลายสาขา ทั้งการทหาร การช่าง ศิลปกรรม การประพันธ์ ศิลปะการแสดง ดนตรี ทรงให้การทำนุบำรุงวิทยาการทั้งปวงเป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านศิลปะการแสดงและบริบทที่เกี่ยวข้อง กล่าวได้ว่าทำให้ส่งผลถึงการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทยสายหลวงมาจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 1 องค์ 1 เล้าย่อนบวรสถาน
ที่มา: ผู้วิจัย

องค์ 2 อลังการงานช่างศิลป์ ออกแบบบทรการแสดงที่นำเสนอถึงความงามในมิติต่าง ๆ ของพระอุโบสถบวรสถานสุทธาวาส ตั้งแต่จิตรกรรมฝาผนังที่สวยงามภายในพระอุโบสถบวรสถานสุทธาวาส ที่เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานการสร้างพระพุทธรูปสี่องค์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของพระอุโบสถสำหรับวังที่มีความงามสง่ากว่าวัดไหน ๆ ในสายสกุลช่างของวังหน้าและวัดในบริเวณใกล้เคียง แสดงให้เห็นถึงความสวยงามและความยิ่งใหญ่ของพระอุโบสถซึ่งเป็นงานศิลปะที่มีการผสมผสานกันระหว่างศิลปะไทย และศิลปะจีน ดังจะเห็นได้ว่าการสร้างกำแพงแก้ว การทำยอดหัวเสาบันไดทรงมณฑปแบบศิลปะไทยแต่ตกแต่งด้วยสิงโตจีนและประดับลายกระเบื้องดินเผาเคลือบรูปดอกไม้จีน แบบศิลปะจีน ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ตัวแนวกำแพงด้านนอกส่วนล่างของพระอุโบสถยังมีการเจาะให้เป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ด้านบนโค้งใช้สำหรับตั้งตะคันน้ำมันจุดไฟให้แสงสว่างหรือเรียกว่า “ตามไฟ” ส่งผลให้พระอุโบสถหลังนี้ มีความสวยงามทั้งในเวลากลางวันและเวลากลางคืน

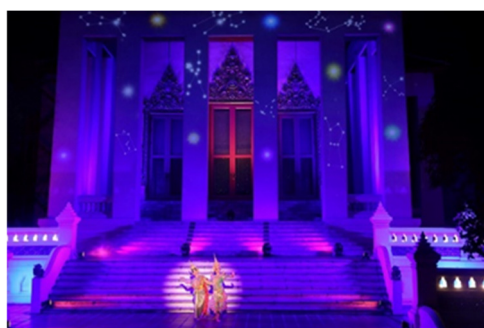
ภาพที่ 2 องค์ 2 อลังการงานช่างศิลป์
ที่มา: ผู้วิจัย

องค์ 3 ลือระบิลถิ่นศึกษา ออกแบบบทการแสดงที่นำเสนอถึงตึกและอาคารเรียนต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันของวิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยเริ่มตั้งแต่พุทธศักราช 2477 ที่มีการก่อตั้ง “โรงเรียนนาฏดุริยางคศาสตร์” ขึ้นในบริเวณพระอุโบสถบรรพตสถานสุทธาวาส เพื่อดำเนินการสอนวิชาสามัญและศิลปะ สถานที่แห่งนี้เป็นที่ตั้งของสถาบันการศึกษานาฏกรรม ที่ทรงคุณค่าทางมรดกศิลปวัฒนธรรมแห่งแรกของชาติ การฝึกหัดนาฏศิลป์ดนตรีจึงใช้หลากหลายสถานที่แตกต่างกันตามสาขาที่เรียน อาทิ “เรือนกรุงธน” สถานที่สำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เป็นโรงอาหาร เป็นที่แต่งตัวโขน-ละคร และเป็นที่เรียนของสาขาดุริยางค์ไทยสาขาร้องสายต่อมาเป็นที่เก็บเครื่องละคร “เรือนไม้สี่เหลี่ยมชั้นเดียว” สำหรับเรียนปี่พาทย์ “ศาลาพระร่วง” และ “ศาลาแสนหวี” ใช้เป็นสถานที่เรียนโขน-ละคร เป็นที่ทำพิธีไหว้ครูและจัดกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ เวลาต่อมาเรือสร้างใหม่เป็นอาคารเรียนสำหรับสาขาดุริยางค์ไทย “ลานมรกต” เป็นลานกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาต่าง ๆ ภายหลังใช้เป็นสถานที่ฝึกวิชานาฏศิลป์ภาคปฏิบัติ (ละคร) และเป็นที่ฝึกซ้อมการแสดง “ตึกสองชั้น” เป็นอาคารเรียนอีกหลังหนึ่งอยู่ด้านหลังพระอุโบสถ ชั้นบนเป็นห้องเรียน ชั้นล่างเป็นห้องโถงโล่ง สำหรับเรียนโขน-ละคร ต่อมาเมื่อมีนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ตึก 2 ชั้นนี้ จึงปรับปรุงสร้างเป็นตึก 5 ชั้น ชั้นล่างเป็นโถงโล่งยาวกั้นด้วยประตูบานพับ สำหรับฝึกหัดโขนตัว พระ ยักษ์และลิง นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่พักซ้อมการแสดงต่าง ๆ ด้วย “หอประชุม” ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นที่จัดไหว้ครูดุริยางค์ไทย ที่เรียนละครที่แสดงผลงานนักเรียนส่วนชั้นล่างเป็นห้องเรียนปัจจุบันปรับปรุงเป็น “โรงละครวังหน้า” ชั้นล่างเป็นส่วนจัดนิทรรศการ “เรือนเขียว” เป็นสถานที่เรียนละคร ทำพิธีไหว้ครูและฝึกซ้อมการแสดง เป็นสถานที่สำคัญเป็นอาคารที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จมาเป็นประธานในพิธีไหว้ครูและครอบครูนาฏศิลป์ เมื่อพุทธศักราช 2503 ปัจจุบันเป็นสำนักงานอธิการบดีสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ภาพที่ 3 องค์ 3 ลีอะบิลลินศึกษา
ที่มา: ผู้วิจัย

องค์ 4 เรื่องพัฒนานาฏกรรม ออกแบบบทการแสดงที่นำเสนอถึงพระราชนิพนธ์ของกรมพระราชวังบวรสถานมงคลที่มีความโดดเด่น อาทิ เรื่องรามเกียรติ์ ตอนหนุมานอาสาให้นางเบญกายกับนางสุวรรณกันยุมาหึงหวงกันคล้ายกับละครนอก เรื่องไกรทองที่แสดงในรัชกาลที่ 2 เรื่องกาก็ ตอนครุฑลักนางกาก็ เรื่องพระลอ ตอนพระลอคลั่ง เรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนลาวทองพบนางวันทอง ตอนขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง ตอนนางวันทองห้ามทัพ เรื่องพระสมุท บทหุ่นจีน ฉันท์เรื่องนางจินตะหรา ฉันท์นิราศเมืองนครศรีธรรมราช ฯลฯ เป็นต้น

ภาพที่ 4 องค์ 4 เรื่องพัฒนานาฏกรรม
ที่มา: ผู้วิจัย

องค์ 5 วิจิตรล้ำวังบวร ออกแบบบทการแสดงในรูปแบบสัญลักษณ์กลอนบทละครเพื่อนำเสนอถึงความงามของกรมพระราชวังบวรสถานมงคล พระอุโบสถบวรสถานสุทธาวาส วิทยาลัยนาฏศิลป์ และสตูดิโกรมพระราชวังบวรสถานมงคลทั้ง 6 พระองค์

ภาพที่ 5 องค์ 5 วิจิตรล้ำวังบวร
ที่มา: ผู้วิจัย

สรุปและและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลจากการศึกษาและผลจากการทดลองออกแบบบทการแสดงแสง เสียง สื่อผสม ในวัง ณ วังหน้า ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบบทการแสดงให้มีเนื้อหาและโครงสร้างของบทการแสดงที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละองค์ โดยนำข้อมูลมาจากข้อมูลเอกสาร (ทุติยภูมิ) และจากข้อมูลการสัมภาษณ์ (ปฐมภูมิ) ตามความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบโดยการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) จากนั้นนำผลที่ได้มาใช้เป็นโครงสร้างในการออกแบบบทการแสดง โดยใช้แนวคิดการออกแบบบทการแสดงแบบลักษณะของการปะติด (Collage) โดยเรียงร้อยเป็น 5 องค์การแสดง ได้แก่ องค์ 1 เล่าย้อนบวรสถาน องค์ 2 อลังการงานช่างศิลป์ องค์ 3 ถิ่นบิลถิ่นศึกษา องค์ 4 เรื่องพัฒนานาฏกรรม และองค์ 5 วิจิตรล้ำวังบวร การออกแบบบทการแสดงในงานวิจัยครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางให้กับวงการศิลปะในด้านการออกแบบบทการแสดงสำหรับงานแสดงในรูปแบบแสง เสียง สื่อผสม ต่อไป ซึ่งถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ

รายการอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2556). *พระราชวังบวรสถานมงคล*, พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: บริษัททุ่งศิลป์
การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- อัมรงค์ บุญราช. (2563). *การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากคำวิจารณ์คุณสมบัติการเป็นนาฏศิลป์
ของนราพงษ์ จรัสศรี*. (ปริญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพมหานคร.
- ประเมษฐ์ บุญยะชัย. (2537). วัดบวรสถานสุทธาวาส ใน หนังสือ 60 ปี วิทยาลัยนาฏศิลป์
17 พฤษภาคม 2537. (47). พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์พรินต์ติ้ง
จำกัด.
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. (2558). *ปวัตินาฏกรรม*, พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพมหานคร: นุชาการพิมพ์.
- สิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2539). *วิวัฒนาการและอนาคตภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในการพัฒนา
ศิลปวัฒนธรรมไทย*. (ปริญาดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ส่องชาติ ชื่นศิริ (2550). เพลงประกอบเพชรจรัสสมัย ใน *พลอยแกมเพชร*. กรุงเทพมหานคร
อ้างอิงใน หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ คุณแม่ส่องชาติ ชื่นศิริ ณ ฌาปนสถาน
กองทัพบก วัดโสมนัสวิหาร กรุงเทพมหานคร วันอาทิตย์ที่ 9 กันยายน 2561 หน้า 45.